

Dan Andersson-veckan 31 juli-7 augusti

PÅ FÄRDVÄGARNA

**DAN ANDERSSON SÄLLSKAPETS
MEDLEMSTIDNING - NUMMER 44, MAJ 2021**

Värva en medlem!

Det här numret av tidningen sänds till alla medlemmar, även de som brukar få tidningen digitalt. Vi utökar utgivningen från tre till fyra nummer per år och vi behöver fler medlemmar. Se på sidan tolv hur man betalar medlemsavgiften.

Berätta för en vän om sällskapet. Lämna tidningen vidare så att fler får chansen.

Nina Hedenius får Dan Andersson-priset

Sommaröppet på Dan Andersson-museet
Måndag-fredag 10.00-15.00, lördagar 11.00-14.00, 1 juli till 7 augusti

Ordföranden har ordet!

Så håller du ännu ett nummer av *På Färdvägarna* i din hand. Det fyrtiofjärde i ordningen. Som vanligt innehåller det en blandad kompott. Pandemin fortsätter att sätta käppar i sällskapets hjul. Det blir ingen Vårträff men vi räknar med att Dan Andersson-veckan ska gå att genomföra. När jag skriver detta så är det 93 dagar kvar. Veckan inleds den 31 juli och avslutas den 7 augusti. Programmet finns i den här tidningen och bland annat på dananderssonveckan.com.

Vi för diskussioner i styrelsen om att kanske få till en Höstträff istället för den uteblivna Vårträffen. Vi får se hur pandemi och rekommendationer utvecklas och hoppas att vaccineringen ska leda till en mera normal situation så att vi kan ses. Det är ju liksom hela vitsen med att ha ett sällskap av den sort som Dan Andersson Sällskapet är: att kunna träffas, sjunga, prata, diskutera och ha trevligt.

Dock är det en glädje att konstatera att intresset för Dan Andersson håller i sig. Dan drabbar även den yngre generationen med sina ständigt aktuella frågor om varför, varifrån och varthän. Nya tonsättningar görs. Ett musikförlag bad mig att skriva en introduktion till några nya tonsättningar av Dans dikter. Jag avslutar med den och hoppas att vi snart kan ses igen, i levande livet. Kanske med munskydd men öga mot öga:

Dan Andersson (1888-1920) gick bort bara 32 år, 5 månader och 10 dagar gammal. Han dog genom en olyckshändelse på Hotell Hellman i Stockholm, långt från skogarna och det Skattlösberg där han föddes. Olyckan bestod i att man vädrat för dåligt efter att ha sanerat hans rum från vägglöss. Medlet man använde var cyanväte som fanns kvar i rummet och sängkläderna i alltför hög koncentration.

Dan Anderssons fortsatta relevans och "popularitet" är egentligen ganska anmärkningsvärd. Varför håller så många honom ännu så nära hjärtat? Vad var det som gjorde att före detta biskopen i Växjö, Jan Arvid Hellström, fick en ingång till teologin genom Dan? I sin bok *Bilder - Fyra herdabrev om bild och verklighet*, skriver Hellström om den aha-upplevelse han fick när

läsningen av Dan Andersson fick honom att förstå, på djupet, att de bilder vi gör oss av Gud inte är Gud. Gud är bortom bilder. Gud är alltid större.

Exemplen på hur Dan medvetet hela tiden gör uppror mot de förminsande bilder vi gör oss av Gud, är många. Ett av de främsta och mest älskade är förstås *Omkring tiggarn från Luossa*. Ett fullödigt andligt testamente. Det som genomsyrar dikten är att den är befriad från gammalt religiöst arvegods. Den talar inte om vad och hur du ska tro. Den är öppen: "*Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången, det är något bakom stjärnor, bakom heta hjärtat mitt*". Det är "något" skriver han. Han skriver inte vad, för det vet ingen av oss. Men vi vet alla, att det är sant. Han når in till, väcker och rör vid den andlighet vi alla har, som vi alla bär. Kalla den vad du vill. Och kanske är vikten och behovet av det just nu större än någonsin.

Jimmy Ginsby, ordförande i
Dan Andersson Sällskapet

PÅ FÄRDVÄGARNA

På färdvägarna är Dan Andersson-sällskapets medlemstidning. Från och med det här numret utkommer den fyra gånger om året. Pappersupplaga 550 ex. Medlemstidningen *På färdvägarna* finns även i digitalt format.

Redaktör, grafisk formgivning och redigering: Per Erik Kaj, kassör i Dan Andersson Sällskapet: per-erik@kaj.se. ISSN 1652-1986.

E-POST

Meddela oss din e-postadress så får du tidningen *På färdvägarna* digitalt och snabbt. Kontakta Dan Andersson Museum eller sällskapets sekreterare: tommy.brolin@gmail.com.

KONTAKT

Dan Andersson Museum
Engelbrektsgatan 8, 771 30 Ludvika
072-2210016, danmuseet@gmail.com
dansallskapet.hemsida24.se
facebook.com/danasallskap

INNEHÅLL

Dan Andersson priset	3
Gundepriset.....	4
Wivallius	4
Paul Lundh.....	5
Dan Andersson-veckan 2021.....	6-8
Gunnar Turesson	9
Atterbom, Geijer, Bornemark	10
Museet i sommar	11
Sällskapets årsmöte	12
Dags betala medlemsavgiften	12

Nina Hedenius får Dan Andersson-priset 2021

Nina Hedenius föddes 1942 i Solna och blev elev i Christer Strömholms fotoskola i Stockholm 1962. Hon lockades snabbt till tv där hon blev fri-lansare och gjorde dokumentär-film.

Som filmare har hon gått mot strömmen. Hennes filmer är långsamma, eftertänksamma och utan uppenbara konflikter. Konflikten, motståndet i filmerna är tidsandan och samhällsutvecklingen.

Huvudpersonerna övervinner inte motståndet utan de hittar vägar att leva utan att ge upp. 1996 visades *Gubben i stugan* om Ragnar Fredriksson i Kestina i TV. Vi ser Ragnar men vi hör honom inte tala. Årstiderna växlar, fåglar kommer på besök, ved bärs in och de allra mest vardagliga händelser förmår att bära filmen framåt. Det var så omodernt att göra film så att någon kommenterade på IMDB (en filmsida på internet) att "Gubben i stugan is the most relaxing film I have ever seen". Den mest avslappnande film jag sett. "The best documentary ever made".

Filmen är den mest reprise-rade dokumentärfilmen på Sveriges television.

I *Naturens gång* (2008)

följer vi Karl-Gustav Hedling som har en gård i Orsa och fåbodar i Grunuberg där hans djur betar under sommarhalvåret. Det blev ett nära samarbete – "hon ringer hit varje vecka".

Hennes sista film, ja, hon säger att det är hennes sista film, är *Sång till Bergslagen* som kom 2020. Återigen ett långsamt berättande som ändå är fängslande och gör det enkla och vardagliga till dramatiskt berättarstoff. En scen med skolbarn som skall åka skidor blir en bild av utveckling, motgång och framgång.

När man sett en av hennes filmer är det svårt att kunna återge händelserna men man känner sig ändå uppfylld efteråt. Filmen har flyttat in i åskådaren och tagit plats.

Thomas Fahlander

Foto: Maria Hedenius

Motivering Dan Andersson-priset 2021:

Humlans vinglande flykt, kons idisslande och björkved som flammar upp i spisen.

Allt det enkla, det som utgör vardagen, kan bli sprängfyllt berättarstoff i hennes filmer.

Ett snöfall blir ett snötäcke, blir en snödriva och till sist en rännil frammanad av en oemotståndlig dagsmeja.

Glesbygden blir en stillsam arena för tidens gladiatorer – Utveckling och Framsteg.

Nina Hedenius är den lågmälda agitator som ristat runor när andra klottrar med sprayfärg.

DAN ANDERSSON PÅ YOUTUBE

På YouTube har vi numera en egen kanal. Den är dels tänkt att vara ett forum där Dan Anderssons författarskap presenteras via material vi själva producerar. Exempel på det är att samlingen Svarta Ballader finns inläst i sin helhet. Den består av 28 dikter. De presenteras var för sig i 28 avsnitt. Ofta med en inledning där respektive dikt får en introduktion och fördjupning. Ambitionen är att läsa in åtminstone alla dikter. Sen kan man ju tänka sig att

även Dans prosa tillkommer. Kanalen är också en samlingsplats för olika uttolkare av Dans verk. Från Sveriges och världens alla hörn. Arbetet pågår med att samla alla dessa inspelningar som lagts ut på

YouTube av olika artister. Och de är många! Antalet hittade tolkningar närmar sig 800 i skrivande stund. De presenteras i olika spellistor på kanalen. Nya tillkommer hela tiden. Så ta gärna en titt om ni inte redan har gjort det. Skriv in Dan Andersson Sällskapet i sökfältet så hittar ni kanalen. Skaffa gärna ett konto på YouTube och prenumerera på kanalen, så missar ni inga uppdateringar av innehållet. Ansvarig för kanalen är ordförande Jimmy Ginsby.

Gunde Johansson-priset till Bingsjö lanthandel

Hur ofta får en lanthandel ett litterärt pris? Vet inte, men nu har det hänt.

Motiveringen:

När spelmansstämman i Bingsjö ställdes in sommaren 2020 förlorade Bingsjö lanthandel sina största kunder och framtiden såg mörk ut. Men nya sätt att möta kunderna resulterade i att ett befarat tapp på 25 procent uteblev. Folket i Rättviks finnmark slöt upp bakom sin butik och mötespunkt som bland annat säljer Bingsjökorv, tapastallrik och diesel.

Gunde Johansson skrev Torparvisan 1948 då han jobbade i lanthandeln i

*Kristina
Walters-
Gustavsson,
Anna-Marie
Liss och
Lassas Frida
Karlsson*

Kävlingeborn. Han har tonsatt flera av Dan Anderssons mest kända dikter: "Omkring tiggarn från Luossa", "Jag skall gå genom tysta skogar" och "Gunnar Vägman".

Byborna i Bingsjö har högst medelålder i Dalarna och varje kund, varje handelstillfälle, varje fest i bystugan och varje spelmansstämma i byn bidrar

till att lanthandeln kan fortsätta leva och att byborna kan hämta beställd medicin, starkvaror, och lämna in tipset. Det goda finns det också plats för... räkmackor, bakelser och Bingsjökorv.

Gunde Johansson-priset förvaltas av Dan Andersson-sällskapet.

Thomas Fahlander

Skattlösberg
sommartid.
I dalen
skymtar
författar--
stugan vid
Luossa.

Foto Georg
Hahne

1600-talspoeten och äventyraren Lars Wivallius Klage-Wijsa Öfwer Thenna torra och kalla Wååhr inspirerade Dan Andersson att trehundra år senare dikta över sommar, blomster, sol och örter i *Midsommarsol*.

Midsommarsol som strålar het ifrån de blåa tak, skänk i min glädjes bägare att jag nu glömma må, att jag nu glömma må att jag med Broder och med Gud har sak, och fröjdas åt din klara luft och dina skogar blå.

Och sänk dig sakta, ljumma natt, i bergens svala famn, och giv åt folk som vaka glatt en fröjd förutan namn!

Låt, sommar, fältens unga korn och täktens vilda bär få dricka ymnigt dagg och ljus och giva hundrafalt!

Giv must åt klövern honungsfull och grann, färg åt duvkullan skär, och strö var natt och varje dag välsignelse kring allt. Så sjunger jag vid hedens kant, vid Kabofallets brus. Och dyrkar högt, o sommarkväll, ditt underbara ljus.

Örebrosonen Lars Wivallius var den främste diktaren bland sina samtida. Hans mäktiga *Klago-visa* i tjugotvå strofer räknas till mästerverken. Och vi känner igen parafaserna i Dans poesi.

Skaldernas sommar

*Godt Majjeregn giff/ lät dugga tätt neer/
Lät warm Dagg Örterna fuchta/
Oss torckan bortdriff/ lät frostet ey meer/
The späda Blomsteren tuchta/
War nådigh/ war nådigh/för them jagh beer/
Som HERran tiena och fruchta/*

Midsommarsol skrev Dan 1920, under sin sista sommar i livet. Utkastet finns i kvarlåtenskapen och har daterats till 1920 då det har författats på samma sorts papper och med samma skrivmaskin som Baude-laïreöversättningarna.

Och det är under våren och sommaren som det mesta händer i naturen – även om det är under hösten som finnmarkens "nationalväxt" framför andra; ljungen (*calluna vulgaris*) flammar upp i den dova och karga färgskalan på torra hällmarker eller fuktiga mossar.

Georg Hahne

Paul Lundh, Hedemoras "Dan Andersson"

Han levde i det allvarliga landskapet som var fyllt av fattigdom och säregna människoöden och med en stor kärlek till vildmarken. Det är karaktäristiska drag hos författaren Paul Lundh som utan överdrift kan ges epitetet "Hedemoras Dan Andersson."

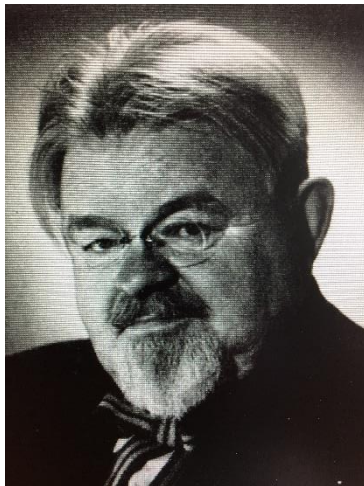
Paul Lundh föddes i Transtrand 1890 och växte upp i ett folkskol-läraryhem i Sälen. Efter examen 1917 i Uppsala kom han till Hedemora 1918 och genomförde där en mångårig lärargärning. Han blev i Hedemora även kommunalpolitiker för socialdemokraterna mellan 1921 och 1956 och fungerade i hela 17 år som stadsfullmäktiges ordförande.

1924 debuterade Paul Lundh som poet och var mycket produktiv under 1920- och 30-talet med noveller, diktsamlingar och berättelser.

Debutsamlingen *Med valkig näve* slår an på strängar av Dan Anderssons vildmarksromantik. Stämningarna hänger nära samman med barn- och ungdomstiden i Sälen och Västerdalarna där han tidigt kom i kontakt med arbetet inom skogs- och jordbruket. Erfarenheter som även Dan Andersson fick med sig.

Fjällvärld-finnmark

Dan Anderssons arbetarskildringar från finnmarken har hos Paul Lundh förflyttats till norra Dalarnas fjällvärld. Liksom Dan skildrar han de fattiga människorna, originalen med sina särdrag, kolarkojsstämningarna, andligheten som rymmer en viss förtröstan. Allt i en enkel och melodisk vers och allt andas äkthet.

I samlingen *Hjärtat och marken* från 1927 finns inflytandet från Dan Andersson fortfarande med i bilden, men här arbetar Paul Lundh med självständigare uttryck. Kritikerna kunde till och med känna vissa Dostojevskij-stämningar – på nytt kopplingar till Dan.

Igenkännande

Stroforna från "Vid en fjällbondes bår" griper oss och erinrar till viss del om "En spelmans jordafärd."

*Du ligger kall med blommor i din hand
ett bleknet ting, i hägn av svarta
bräder;
så olik dig du går till dina fäder
med sköna blom från något
fjärran land.*

*Du åker först – förvisso bör du
äras –
men ej en konung lik i högvagn
efter häst;
du skulle tyst av fjällens söner
bäras
och inga klockor hylla dig och
ingen präst.*

Även titlarna hos de båda skaldernas dikter känns närbesläktade:

Paul Lundh: Minnas, Flyttfåglar,
Till min syster, Människones son,
Jul i timmerkojan, Vid milan,
Mor...

Dan Andersson: Minnet, Gässen
flytta, Till min syster, Predikaren,
Helgdagskväll i timmerkojan,
Kolvaktaren, När mor dog...

Paul Lundhs prosa sprider roande och ledigt ut sig på boksidor-na, ibland folkligt och dialektalt.

Men han fastnar inte i sin roll som enbart hembygdsskildrare utan rör sig hemvant bland allmänmänskliga och tidlösa frågor.

Paul Lundh slog egentligen aldrig riktigt igenom som författare. Det känns idag som lite orättvist.

Georg Hahne

Paul Lundh ingick i den sk Hedemoraparnassen med författarna Martin Koch, Kerstin Hed och Nils Bolander.

Förgiftad – Dan Anderssons död i Sveriges Radio Play

En septemberdag år 1920 kallades polisen till ett hotell på Bryggargatan i Stockholm. Man hade upptäckt att två av hotellgästerna hade dött under natten och en av dem var den kände diktaren Dan Andersson. Dödsfallen ledde till en omfattande polisutredning som pekade mot att det hela berodde på ett olycksfall, men fortfarande finns det många frågetecken kvar berättar kemiprofessorn Olle Matsson.

Programledare är Urban Björstadius.

DAN ANDERSSON-VECKAN 2021

31 juli-7 augusti

Åtta kulturdagar i poetens anda och fotspår runt om i Ludvika och finnmarkens kulturmiljöer.

För att ge alla besökare och arrangörer en trygg och säker upplevelse gäller förbokning av biljetter till alla arrangemang. De flesta hålls också utomhus. Ta gärna med egen stol. Boka biljetter på visitdalarna.se/dananderssonveckan.

Välkommen till en fin vecka i Dan Anderssons land hälsar Ludvika kommun, Skattlösbergs bygdegille och Dan Andersson Sällskapet.

Lördag 31 juli

Invigning

Invigningstal av skådespelaren Maria Norgren. Musikteatergruppen Pajso. Heidi Baier spelar och sjunger. Utdelning av Paljakapriset till minne av Dan Andersson. **Ludvika gammelgård 13.00-15.00**

Konstvernissage

Galleri Creatio. Vernissage 12.00. Frans van Bruggen berättar om utställningen

Ellinor Brolin

Ellinor Brolin från Ludvika har under de senaste åren turnerat runt i landet och spelat på några av Sveriges största visscener. Under dagen är den gamla affären och muséet öppna för visning. Vid otjänlig väderlek flyttas evenemanget in i den nya "Teatern".

Runnbergsgården, Saxdalen 17.00-18.30

Söndag 1 augusti

Barnens dag

Disponentparken i Grängesberg kl 12.00-16.00. Sagor i den trolska Lindgrottan, hinderbana med käpphästar, disco utomhus och godisregn. Ta med hela familjen och stanna på hembakat fika eller lättare lunch.

Friluftsgudstjänst i Dan Anderssons anda 11.00. Finngammelgården i Skattlösberg. Skattlösbergs Bydegille och Gränge-Säfsnäs församling

Dan Andersson-sällskapets afton

Brunnsviks folkhögskola **kl 18.00.** Utdelning av Gunde Johansson-priset.

Författarbesök av **Aino Trosell** om sin nya roman Gränsmark, ett nutida Dan Anderssonland.

Musikprogram med de tidigare pristagarna **Per Saxholm** och **Anders Norudde**.

Helgdagskväll vid timmerkojan

12.30 **Konstutställning** med vernissage

13.30 Visor på tunet med **Christer Lindén**

15.00 **Helgdagskväll vid timmerkojan.** Ett sångspel med Saxdalens Manskör under ledning av Roger Broberg. Kaffe och kolbullar finns att köpa.

Ängen i Skattlösberg

Måndag 2 augusti

Parlingdagen

Säfsnäs Hembygdsgård 13.00-15.30. Författaren Susanna Alakoski tar emot Parlingpriset 2021. Riksdagsledamot Maria Strömkvist högtidstalar. Dragspel, historieberättande och skönsång av virtuoserna Peter Resare och Jonas Hansson.

Tombola med fina priser och en unik begränsad upplaga av Nils Parlings populära visbok, Finnbäcks-Lars Visor, finns till försäljning. Fika, korv- och glassförsäljning i Hembygdsgården.

Jag hörde en sång på en stjärna en gång

Musikteatergruppen Pajso hedrar minnet av Dan Andersson i Norgrens loge vid Gamla Stugan på Gonäsheden, Dan Anderssons sista bostad. Mats Himmelstrand musik och Maria Norgren berättande. Kaffe och Gonäshedenbakelse, soppa med macka, hembakat & ekologiskt.

Måndag, tisdag, onsdag och torsdag 17.00-19.00.

Gamla Stugan i samarbete med Dan Andersson-Sällskapet.

Tisdag 3 augusti

Dan Andersson, myt och sanning – boksläpp i Brunnsviks bokstuga

13.00-14.30. Möt Nils Holmdahl om sin nya biografi om Dan Andersson. En biografi på 700 sidor med många omvärderingar och nytt material.

Brunnsviks folkhögskola, Nils Holmdahl, ABF och Globe bokhandel

I Dan Anderssons fotspår på Brunnsvik

Rundvandring på klassisk folkbildningsmark med visor, historiska vingslag och nyheter. Följ Rasmus Andersson, likt Dan Andersson vispoet och tidigare elev på folkhögskolan och Jörgen Hammarin, rektor. Tisdag 15.30-17.00, Onsdag 13.00-14.30. Samling i Bokstugan.

Brunnsviks folkhögskola, ABF och Ludvika kommun

Onsdag 4 augusti

Kulturfrukost med Stina Ekblad

På det vackra tunet vid Sunnansjö hembygdsgård serveras frukost klockan 9.00. Därefter läser Stina Ekblad dikter av Olle Svensson, Eva Norberg med flera. Janne Wallman spelar på Dan Anderssons svarta fiol. Utomhusarrangemang med max 70 besökare.

Grangärdebygdens kulturförening och NBV

Foto Knut Koivisto

Gravendalsdagen

11.00-17.00. Konst, kaffeservering. Liten utställning om järn och skogsbruk samt försäljning av hantverk, böcker, T-shirt med mera. Knivlotteri i 1848:an Räckhammaren visas under klockslagen 12, 13, 14 och 16. Kolbullar med lingonsylt på tunet.

Klockan 14.00 Underhållning i bygdegården. **Mitt i veckan på Dan** med Annacari Jadling Ohlsson och Stefan Ohlsson, de sjunger visor med fokus på Dan Andersson och Werner Aspenströms dikter.

Finnmarken 400 år

17.00 Savolax. En historisk, musikalisk teater av och med **David-Reino Svensson**. Berättelser, skrönor och runosånger varvat med sång.

19.00 Vaknatt. **Boel Nihlman** och **Jimmy Tingstedt** tolkar Dan Andersson med arrangemang av såväl välkända sånger som egna tonsättningar. Medtag gärna egen stol.

Finngammelgården Skattlösberg 17.00-20.00.

Torsdag 5 augusti

Irrbloss

Tonsatta dikter av Signe Aurell. Musikprogram med Maja Heurling och Ola Sandström. **Brunnsviks folkhögskola 18.00-19.30.**

1913 sökte Signe lyckan i USA, där hon arbetade som tvätterska och politisk skribent samtidigt som Joe Hill.

Hennes tills nu okända dikter handlar om hemlängtan och om kampen för en ljusare framtid.

Helt underbara sånger! Att de här dikterna når oss på så långt avstånd i tiden gör mig alldeles matt - Göran Greider.

Brunnsviks folkhögskola, ABF och Ludvika kommun

Fredag 6 augusti

Humoristen Dan Andersson

Räfsnäsgråden 12.00-14.00. KG Malm och Mika Olavi gör ett djupdyk i Dan Anderssons svarta humorskatt bland kåserier och satiriska dikter. Givetvis framförs även några av skaldens kända, vemodiga visor.

Evenemanget startar klockan 12.00 med lunch och fortsätter med uppträdandet klockan 13.00 fram till cirka 14.00. Evenemanget sker utomhus och under tak.

Lördag 7 augusti

Dan Anderssonsällskapets årsmöte

Tattarfallet Skattlösberg kl 10.00. Därefter musikprogram med folkmusikgruppen **Drombska** som sjunger och spelar låtar efter Ludvig Eriksson och andra spelmän från södra Dalarna. Fika och enkel lunch.

Luossafesten

Pär Sörman välkänd Dan Anderssontolkare sjunger, spelar och berättar om Dan Andersson.

Jimmy Tingstedt och Boel Nihlman vissångare och guider vid Luossastugan tolkar Dan Andersson med kända och egna tonsättningar.

Samling vid lägerelden

Veckan avslutas vid lägerelden på Tattarfallet i Skattlösberg kl **17.00**. Ta med ditt instrument, läs en dikt eller bara sitt vid elden medan sommarkvällen övergår i natt

Dan Anderssonpriset 2021 delas ut av Dan Anderssonsällskapet.

Kaffe, korv och mat finns att köpa. Medtag gärna egen stol. **Luossastugan i Skattlösberg 14.00-16.00.**

PROGRAM HELA VECKAN

Dan Andersson-museet

Dan Andersson-museet på Engelbrektsgatan i Ludvika håller öppet måndag-fredag 10-15, lördag 11-14 under veckorna 27-32, 1 juli - 7 augusti.

Frans van Bruggen

Konstutställning med vernissage den 31 juli 12.00. GALLERI CREATIO. 31 juli - 7 augusti klockan 12-16. Utställningen stöder SOS Barnbyar.

Här hittar du arrangemangen i Dan Andersson-veckan 2021

Vårträff i oktober?

Pandemin stoppade vår planerade vårträff, i år likaväl som 2020. Men lustemn att träffas är stor. Preliminärt ordnar vi en medlemsträff i mitten av oktober. Inbjudan kommer i nästa nummer av *På färdvägarna*, i månadsskiftet augusti-september. Gör en markering redan nu i almanackan den 15-17 oktober!

Tjugo år sedan en gigant gick ur tiden

Vi minns Gunnar Turesson

Den mångsidige vis- och lutsångaren, Gunnar Turesson, är utöver tonsättningar som Gabriel Jönssons *Vid vakten (Flicka från Backafall)*, Hjalmar Gullbergs *Den tänkande lantbrevbäraren*, mest känd för sina tonsättningar av Dan Anderssons *Jag väntar, Om aftonen* och *Hemlängtan*. Gunnar Turesson föddes i Arvika 1906 och dog på Hammarö 2001, det är nu tjugo år sedan en gigant bland vissångare gick ur tiden.

För oss Dan Andersson-vänner är Gunnar Turesson kanske mest känd för att han som sextonåring tonsatte en av Dan Anderssons mest älskade och sjungna visor; "Jag väntar".

Fler av Turessons Dan Andersson-tonsättningar är "Hemlängtan" och "Om aftonen". Gunnar Turesson och Dan Andersson var svågrar. Gunnar Turessons syster Olga var gift med Dan Andersson från 1918 till dennes död 1920.

Vi vet också att Turesson tonsatte många fler visor av Dan, och även andra stora skaldar; Nils Ferlin, Gabriel Jönsson och Prins Wilhelm för att bara nämna några. Hjalmar Gullberg inte heller att förglömma. Gullbergs "Den tänkande lantbrevbäraren", gick enligt Gunnar Turesson in i människors medvetande. I sin självbiografi "Visor och skalde-minnen", LTs förlag 1976, skriver han *På snart varje plats i Norden, där jag uppträtt, har någon begärt eller antytt en önskan att höra "Den tänkande lantbrevbäraren"*.

Hjalmar Gullbergs diktcykel "Ensamstående bildad herre" tonsattes även den av Turesson som hävdar att just den formellt ansluter sig till den rent svenska tradition som härstammar från bl.a. Bellman och Birger Sjöberg.

Den litterära visan

Till skillnad från folkvisan är den litterära visan ett verk av en namngiven författare.

I ovan nämnda biografis förord definieras "Den litterära visan": *I den litterära visan skall musiken inrama och underordna sig dikten.*

Det har alltid varit Gunnar Turessons ödmjuka inställning. Hans visor benämns för det mesta efter textförfattaren; en visa av Nils Ferlin, Hjalmar Gullberg eller Harry Martinsson...

Prins Wilhelm

Turesson tonsatte även en del av Prins Wilhelms (1884-1965) dikter. Bland andra kan nämnas "Vår stjärna", "Utanför blomsterhandeln" och "Klavikorden".

Liksom Gullberg ingick Prins Wilhelm i Turessons närmare vänskrets. De båda träffades första gången i Uppsala vid en kongress som anordnats av Nordens förlags- och bokhandlarfolk. Turesson besökte ofta Prins Wilhelm på Stenhammars slott utanför Flen och deras vänskap varade prinsens levnad ut. 1974 skriver Gunnar Turesson dikten Tåget hastar förbi Stenhammar till minne av skaldeprinsen:

*Utanför skaldens fönster
Står ännu ett vådräd kvar.
Grenarna spela ett mönster
Då vindsuset sakta drar.*

*Här hastar jag fram med tåget,
Som nedanför parken går.
I minnet jag åter ser det
Så levande år från år.*

*Slottet är tyst och öde
Där förr var värme och sång.
Vår prins har gått till de döde,
Hans vilotid är lång.
Än vinka vi åt varandra
Som förr då livet log.
Sorgen jag delar med andra,
Vi saknar en vän som dog.*

Gunnar Turessons tonsättning av skaldeprinsens "Lutan" blev något av Turessons signaturmelodi genom åren.

Bland bröder i Klara

Under främst trettio- och fyrtiotalen var Klara i Stockholm, inte minst med sitt Café Cosmopolite, en plats där de litterära bohemerna i Stockholm hade sin hemvist. Gunnar Turesson var där, liksom Helmer Grundström, Emil Hagström och Nils Ferlin, för att bara nämna några.

Turesson tonsatte dem alla tre. Han berättar i sin biografi om sin tidigare kontakt med Nils Ferlin, som stod honom nära, hur han redan på 30-talet skrivit till skalden och frågat om lov att tonsätta och sjunga sina Ferlin-tonsättningar i radio. Vykortet besvarades blixtnabbt med ett

koncist "Sjung för fan". Ferlin berättade därefter om sin stora glädje över att bli tonsatt av Turesson, och han hade så när gjort sig beredd att begå hemfridsbrott och bryta sig in hos någon som ägde en radio för att lyssna till utsändningen.

Gunnar Turesson var först ut med att tonsätta Nils Ferlins dikter och sjunga dem i radio. Av Gunnar Turessons Ferlintonsättningar bör nämnas; "Aldrig du var mig så nära", "Syner i lövsprickningen" och "En valsme-lodi". En senare, kanske mera känd, tonsättning av sistnämnda dikt gjordes som bekant av Lillebror Söderlundh.

Bellmantolkare

Som flera andra lutsångare var Turesson även en erkänt skicklig Bellmantolkare. Flera inspelningar finns tillgängliga på cd- och lp-skivor och går att hitta på

nätet. Många av Turessons tidiga Bellman-inspelningar, liksom andra textförfattare, har lagts över på cd och kan införskaffas via Gunnar Turesson-sällskapet.

Ett av många litterära sällskap och vars mål är att levandehålla Turessons livsgärning som tonsättare, lutsångare, författare och forskare.

Att sammanfatta en livsgärning av Gunnar Turessons format kräver mer än bara en artikel. Rekommenderas görs istället Gunnar Turessons, i artikeln, nämnda självbiografi, där han skildrar sitt liv med alla tidigare nämnda författare, och många fler därtill, liksom han skildrar sitt eget författarskap. Även livet som folkbildare och hans studier av Värmlands finmarker återges här. Gunnar Turesson dog alltså 3:e juli 2001 och ligger begravd tillsammans med hustrun Birgit på Gamla kyrkogården i Karlstad.

Puch Magnus Olsson

Bilder från Gunnar Turesson
-sällskapets hemsida

ATTERBOM, GEIJER, BORNEMARK OCH DAN ANDERSSON

År 1835 gav poeten och filosofiprofessorn Per Daniel Amadeus Atterbom ut skriften "Studier till Philosophiens Historia och System". Den anmäldes av professorn Erik Gustaf Geijer och hans recension trycktes i Geijers samlade skrifter som gavs ut år 1855.

Geijer skriver där bland annat följande: "Slutligen med avseende på horisonten, hvilken filosofien minst får glömma, det är en bok som antager att det i menskligheten finnes någonting bortom bergen". Orden "finnes någonting bortom bergen" är i Geijers text markerade med kursiv. Dessa ord ger naturligtvis

associationer till Dan Anderssons dikt "Omkring tiggarn från Luossa" där det står: "Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången".

Det finns i filosofiens och teologiens historia ett mycket viktigt tänkande kring horisonten. Mäster Eckehart (1260-1327), som vi vet att Dan Andersson studerat, har för detta använt orden bakom och bortom, något som ideligen upprepas i Tiggardikten.

Detta horisonttänkande betonas också nu hos den i Sverige aktuella filosofen Jonna Bornemark. Hon hänvisar ofta när det gäller detta till en annan

medeltidsfilosof, nämligen den romersk-katolske kardinalen, matematikern och filosofen Cusanus som levde på 1400-talet.

Vad vi vet om Dan Andersson är att han kontinuerligt studerade filosofi och teologi. Måhända har han i Brunnsviks bibliotek, när han vistades där 1914-1915, kommit i kontakt med denna Geijertext eller vid annat tillfälle. Tydligt är dock att det finns ett starkt intertextuellt samband mellan Dan Anderssons dikt "Omkring tiggarn från Luossa" och vad Geijer skrivit i sin recension om horisonttänkande.

Jörgen Dicander

Myt och sanning i ny biografi

Biografen Dan Andersson - Myt och sanning av Nils Holmdahl har boksläpp under årets Dan Andersson vecka. Boken ges ut i samarbete med Globe bokhandel.

Boken har över 700 sidor och innehåller mycket nytt material och flera omvärderingar av människor i skaldens närhet. Här finns också det oavslutade manuskriptet om

Uvbergsmördaren. Genom fotografen Karl Lärka i Mora kommer vi nära Dan Andersson. Ulrika Knutsson skriver på omslaget och Göran Greider ett efterord.

Dan Andersson-museet i sommar

Museet är öppet måndag-fredag 10.00-15.00 och lördagar 11-14 1 juli till och med 7 augusti.

Fyra sommarjobbade ungdomar står för öppethållandet. Här berättar de själva vilka de är:

Hej jag heter **Melina Westblad**, just nu läser jag mitt andra år som samhällsvetare på VBU Högbergsskolan. Jag intresseras mycket av historia, filosofi och poesi och jag beskriver mig gärna som en nyfiken och framåt tjej som gillar att lära sig nya saker. Därför tycker jag att det kommer bli både

kul och spännande att få jobba på Dan Andersson Museet i sommar!

Jag heter **Sabrina Amin** och kommer från Eritrea. Jag kom till Sverige i december 2018, och har jobbat hårt med det svenska språket sedan dess. Nu har jag gått första året på ekonomi-programmet på VBU, och känner mig lite stolt att jag klarat det!

Studierna tar mycket tid och energi, och jag tycker att det skulle vara jättekul och spännande att lära mig lite mer om kulturen i Ludvika. Därför blev jag mycket glad när jag fick erbjudandet

att få jobba några veckor på Dan Andersson Muséet - dessutom just då det firas Dan Andersson-veckan.

Jag heter **Tyra Wingård** och går på Katedralskolan i Uppsala där jag studerar på det humanistiska språkprogrammet.

Jag har under det gångna året börjar läsa mer poesi och är i och med att jag studerar på annan ort mer intresserad av att lära mig mer om mitt barndomshems historia. Därför har jag sökt jobbet på Dan Andersson-museet i sommar för att ha en

chans att lära mig mer, och jag ser verkligen fram emot det!

Jag heter **Filippa Lilja**. Jag går första året på estetlinjen med inriktning teater på Lugnet-gymnasiet i Falun, men är uppväxt i Grangärde. Mina största intressen är teater och böcker, och jag är även väldigt intresserad av kultur och historia. Det ska bli otroligt spännande att få arbeta på museet i sommar och att få en möjlighet att lära mig så mycket om Dan Andersson och hans liv.

Ny Dan Andersson-led

I På färdvägarna nr 40 skrev Daniel Svensson en artikel där han föreslog en Dan Andersson-led i Ludvika och Finnmarken. Nu påbörjas arbetet. Region Dalarna har beviljat ett projekt som under 2021 ska arbeta med en förstudie för en digital karta med litterära besöksmål. Projektet är ett samarbete mellan Brunnsviks folkhögskola, Ludvika bibliotek och Dan Andersson Sällskapet.

Projektet ska bjuda in andra litterära sällskap, föreningsgrupper, lärare och elever till diskussioner om hur en Dan Andersson-led skulle kunna användas i t ex kurser och undervisning. En möjlighet som öppnat sig redan i början av arbetet är att samverka med Dalarnas länsbibliotek som vill göra en litteraturkarta för hela Dalarna och med Visit Dalarna som har en ny app för besöksmål.

Dans svarta fiol i opera

Inom ramen för festivalen Musik i Ladan kommer den nyskrivna operan **Vildmarkspoeten** att framföras under midsommarhelgen 2021 - om pandemin tillåter. Festivalen avser också att göra en videoinspelning av operan i Stockholm i början av juni.

både att sjunga och spela fiol, och alltså spela på Dans svarta fiol som Dan Andersson-museet lånar ut.

Operasångaren Jon Nilsson som sjunger huvudrollen Dan, är också musikhögskoleutbildad klassisk violinist. Jon kommer som Dan i operan

B POSTTIDNING

KALLELSE

Dan Andersson-sällskapets årsmöte
Lördag 7 augusti 2021 Kl 10.00,
Tattarfallet, Skattlösberg.

Alla arrangemang under Dan Andersson-veckan har föränmälan på grund av coronarestriktionerna. Vi ber därför att du anmäler **senast den 23 juli** om du tänker vara med på årsmötet. Anmäl till danmuseet@gmail.com eller 072-2210016. Ange namn, epost och telefonnummer. Efter anmälan mejlar vi handlingar.

Handlingar till årsmötet kommer att hållas tillgängliga vid Dan Andersson-museet, Engelbrektsgatan 8 i Ludvika senast en vecka före årsmötet.

Motioner och förslag till årsmötet ska vara styrelsen tillhanda senast den **6 juni**.

Välkommen!

Styrelsen

Dags att betala medlemsavgiften

Dan Andersson-sällskapet är våra medlemmar, utan medlemmar inget sällskap. Till alla Dan Andersson-vänner, hjälp oss att bli fler, prata med vänner och bekanta om sällskapet. Locka människor att läsa och lyssna på Dan Andersson, så kommer sällskapet att kunna verka för och sprida Dan Andersson dikter in i framtiden.

Som medlem hjälper du oss att hålla museet och butiken på Engelbrektsgatan 8 i Ludvika öppna och att arrangera konserter och dela ut Dan Andersson-priset. Du bidrar till en innehållsrik Dan Andersson-vecka. Vi har en träff varje vår där vi ses och umgås och sjunger och spelar och läser eller bara lyssnar. Du får också medlemsbladet "På Färdvägarna" fyra gånger per år. Och du är välkommen till Dan Andersson-veckan där du får rabatt på inträdet till sällskapets arrangemang under veckan.

Medlemsavgiften är 300 kr, för ytterligare familjemedlem 100 kr. Ständig medlem betalar 2 500 kr. Är du under 25 år är medlemsavgiften 150 kr per år.

Medlemsskapsåret sträcker sig från 1 juni till sista maj nästkommande år. Glöm inte att skriva namn och adress när du betalar. Betala till **Bankgiro 5492-7934**, eller **Swish 123 009 9507**.

AVSÄNDARE

Dan Andersson Sällskapet

Engelbrektsgatan 8

S-771 30 LUDVIKA

ISSN 1652-1986

